

Utdrag ur

KÄLLUNGE KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2006

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Källunge kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	(Konservator Marianne Gustafsson-Belzacq)
Stenarbeten	(Konservator Karl-Gustaf Eliasson)
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, ATA, Stockholm

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i Källunge kyrka 2003-06, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Källunge kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga restaureringsarbeten på Källunge kyrka, upprättat 2006 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Program för invändiga restaureringsarbeten i Källunge kyrka, upprättat 2006 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Lamm, J. P., Bildstenar, 1987.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland bd II, 1935.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1000-t	Vindflöjeln, nu i Gotlands fornsal (en kopia monterad på en spirstång i korets NÖ hörn) (SvK anger att vindflöjeln kan dateras till "1000-talets början").	GK, SvK
	Korsfästelserelief (bysantinsk) i steatit, sannolikt härrörande från kyrkan, funnen i socknen, numera i SHM (SvK anger tillkomsttiden till "från 1000-talet eller 1100-talet").	SvK
1072	Byggnadsår enligt Strelow.	SvK
1100-t	Dopfunten av sandsten av anonymmästaren "Byzantios" (SvK anger "c. 1130-70").	GK, SvK
o. 1150	Det romanska långhuset och tornet ("gammalkyrkan") byggdes (GK anger "1100-talets mitt eller något tidigare", SvK anger "1100-talets början eller 1000-talet").	GK
	Bysantinska kalkmålningar i triumfbågen och på långhusets väggar, idag fragmentariskt bevarade (GKM anger "omkr. 1200", SvK anger att de målats "vid 1100-talets senare hälft eller omkr. 1200").	GK, GKM, SvK
1270-tal	"Gammalkyrkans" kor revs och en första etapp av korbygget påbörjades enligt SvK.	SvK
ca 1288	Arbetet med kyrkobygget avbröts troligen pga. inbördeskriget.	SvK
1316	Gravhäll i korgolvet över Ömund Segeby (Säggeby) och dennes son Gangwid.	SvK
1330	Gravhäll i korgolvet över domaren Halwid Segeby (Säggeby).	SvK
o. 1350	Det gotiska koret och sakristian byggdes (GK anger "1300-talets förra del och mitt"). (SvK anger en första byggnadsetapp "torde ligga på 1270-talet" och mästaren var "Neo-Iconics" som inspirerats genom deltagande i bygget av Linköpings Domkyrka, samt att madonnan i vimpergens nisch förmodas vara utförd av "Hamramästaren".)	GK, SvK
	Samtidigt förändrades tornet genom att ringkammaren välvdes, tornbågen vidgades, en ny klockvåning byggdes på och tornhuven fick en brantare resning.	GK, SvK
	Delar av "gammalkyrkans" långväggar revs, fundament för ett gotiskt torns N murar påbörjades.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	Långhuset fick en ny portal, ursprungligen troligen avsedd för ett planerat, gotiskt tornbygge.	GK, SvK
	Pilastrarnas målning.	GK
1352	Gravhäll i korgolvet över kyrkoherden Johannes.	SvK
1300-tal	Altarprydnad, varav återstår två fialliknande trätorner som ingår i den nuvarande altaruppsatsen.	SvK
1400-tal	Kalkmålningar av "Passionsmästaren" i långhuset (GKM anger "o. 1450").	GK, GKM
t. 1500-tal	Altarskåpet tillverkades till Domkyrkan i Visby (SvK anger "omkr. 1510-20").	GK, SvK
1576	Målade glasrutor i sakristians fönster (SvK anger att rutorna suttit i korfönstren och "nyligen" insatts i sakristians fönster).	GK, SvK
1579	Gravhäll i korgolvet över Katharina Strelow (återanvänd, medeltida gravhäll).	SvK
1616	Kyrkklockan, gjuten av Berend Bodemann, Lübeck.	GKR
1632	Gravhäll i korgolvet över Hinricus Schackt.	SvK
1640	Gravhäll i korgolvet över kyrkoherden Laurentius Nicolai från Nestved.	SvK
1684	Altarskåpet förvärvades från Domkyrkan i Visby. Bänkinredningen tillkom.	GK, SvK GK, SvK
1685	Kyrkovalven, som var svaga, uppkilades, späckades och vitlimmade.	GF:C1
1686	Träväggen i triumfbågen sattes upp.	GK, SvK
1696	Tornhuvuven bräddtäckt åtminstone sedan denna tidpunkt, vindflöjel uppsattes.	SvK
1701	En ny disk för altaret m. gångluckor, hängslar etc.	GF:C1
1705	Ett nytt fönster i sakristian med båge och järnverk.	GF:C1
1707	Predikstolen tillverkades av visbysnickaren Christian Fedder.	GK, SvK
1710	Plank uppsattes kring kyrkogården.	SvK
1715	Dörrbladet i tronportalen tillkom.	SvK
1716	Gjordes en ny fribänk vid predikstolen, till denna användes delar av den gamla predikstolen.	GF:C1
1717	En ny fribänk främst i kyrkan på manfolkssidan tillverkad av gamla predikstolen.	GF:C1
1723	Långhustaket på "gammalkyrkan" var bräddtäckt.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1726	Predikstolen målades av Johan Hernell som också målade altardisken, skriftstolen, kyrkoskåpet och sakristidörren. Armbössan målades vid samma tillfälle.	GK, GKS, SvK GF:C1
1727	10 druvor på predikstolen målades.	GF:C1
1728	Blev tvenne nya kyrkfönster insatta på västra sidan av kyrkan, ”över lilla dörren, där fönster icke varit i 100 år utan m. bräder tillslaget”.	GF:C1
1729	En ”liklucka” uppfördes i N kyrkogårdsmuren.	SvK
1741	Bänkinredningen utvidgades.	GK, SvK
1748	Tillkom tre nya bänkar på kvinnofolkssidan sidan, bredvid koret. De tre andra på samma sida åt dörren flyttades från manfolkssidan där de stod vid predikstolen.	GF:C1
	Utbetalades lön till snickaren för nya bänkar.	GF:GS
1750	Utbetalades lön för kyrkans målning.	GF:GS
1751	Träväggen i triumfbågen målades.	GK
	Vid denna tid användes ”gammalkyrkan” som sockenmagasin.	GK
1761	Utbetalades lön till snickaren för ”lilla skranket” nedan vid lilla kyrkdörren och en dörr, dessutom gjordes en utbetalning för gångjärn.	GF:GS
1775-80	Stentun uppfördes runt kyrkogården (den befintliga i S, N och Ö).	SvK
1795	Dopfunten flyttades fram från ingången från ”gammalkyrkan” till intill NÖ pelaren i koret.	SvK
1797	Sakristians brädgolv förnyades ”ovanpå det gamla, förfallna”.	SvK
1804	Altarskåpet reparerades, bl.a. tillkom en krönande solskiva.	SvK
1856	Omläggning av brädgolvet i koret (det nuvarande).	SvK
1880	Stentunen i V kring kyrkogården raserades.	SvK
1895	Nya fönsterglas, ritning av arkitekt Gustaf Pettersson, Stockholm.	ATA
s. 1800-t	Två kyrkogårdsportar fanns: ”Likluckan” i N från 1720-talet och en i V kyrkogårdsmuren.	SvK
	Bänkinredningen ommålades i gråbrun färg.	SvK
	Långhustakets och sakristians faltäckningar byttes mot spån.	SvK
1904	Koret målades invändigt(?).	ATA

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1921	Det igensatta gotiska fönstret i ”gammalkyrkans” S fasad, som varit synligt utifrån som en nisch, återupptogs.	SvK
1930	Reparation av vindflöjeln, varvid den togs ned och deponerades i Gotlands fornsal. Kopia i kyrkan.	SvK
1935	Taket över koret var spåntäckt.	SvK
1947	Spåntäckningen på långhuset (och sakristian?) byttes mot nya faltak efter förslag av arkitekt Erik Fant, Stockholm, med glasullsisolering mellan underpanel och 2 lag falar.	ATA
1951	Restaurering efter förslag av arkitekt Erik Fant, Stockholm (entreprenör byggmästare Gardell, Visby, och konservator Bertil Bengtsson, Linköping):	GK ATA
	– Utgrävning i långhuset av grundmurarna till det romanska absidkoret	SvK
	– Golvet i ”gammalkyrkans” långhus av oregelbundna kalkstensplattor byttes mot nya, regelbundna d:o.	SvK
	– Innertak av omålade bräder lades in i ”gammalkyrkans” långhus.	Foto
	– Orgelläktaren tillkom och den gamla revs bort.	ATA
	– Dopfunten placerades vid korets S vägg.	ATA
	– Omläggning av trägolven i koret och i sakristian på gjutna betongbalkar.	ATA
	– Fönstret i ”gammalkyrkans” långhus återupptogs.	ATA
	– Elektrisk belysning och värmeledning med bl.a. arkitektritade el-armaturer i ”gammalkyrkans” långhus.	ATA
	– Svarta valvstrålar (1700-tal) övermålades.	ATA
	– 1700-talsmålningen på träväggen i triumfbågen togs fram.	ATA
	– Renovering av väggmålningar samt altarskåp.	ATA
	– Ursprungliga färgskikt på bänkinredningen togs fram.	ATA
1952	Enligt uppgift i projekteringshandling upprättad av ing. Erik Berggrund, Bjerkinges Ingenjörbyrå, Uppsala, lades faltaken om (ej koret) detta år, fasadputsen avfärgades och invändigt gjordes en restaurering.	ATA
1953	Ny skärmvägg i korets NV del.	ATA
1955	”Gammalkyrkans” sydportal rengjordes från lavar, sprickor tätades med stenkitt och portalen impregnerades med ”Snöland Everdry” (även två baser invid kyrkans Ö mur behandlades på samma sätt) av R. S. Wibeck.	ATA

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1957	Vindflöjeln konserverades.	GF
1961	Vindflöjeln deponerades i Gotlands fornsal.	GF
1970	Sprickmätning i korets SÖ valv av ing. Erik Berggrund, Bjerking's Ingenjörbyrå, Uppsala.	ATA
1970-71	Ny tornhuv byggdes efter förslag av ing. Erik Berggrund, Bjerking's Ingenjörbyrå, Uppsala. Dubbel panel med tätskikt, avvattning med utvändigt stuprör.	ATA
1972	Gjordes en olovlig grävning, söder om kyrkan framkom grundmurar som gav en möjlighet att fastställa det tänkta långhustes bredd. En romansk gravhäll hittades också.	GF
1983	Omläggning av faltaket över koret med ett lag tryckimpregnerade falar på läkt ovan glasfiberarmerad asfaltimpregnerad mineralfiberfilt på bef. taktäckning. Hängrännor och stuprör.	ATA ATA
	Mätninganordningar för rörelserna i korets murverk monterades i det SV hörnet.	ATA
1989	Dopfunten placerades på sin nuvarande plats intill den NÖ pelaren i koret.	ATA
Ca 1990	El-ringning.	Muntl.
1990-tal	Ljuskronorna renoverades.	Muntl.
1999	Minneslund.	ATA
2005	Textilkonsultfirman Lotine anordnade bättre förvaring för kyrkas textilier samt ombesörjde att textilierna rengjordes alt. konserverades.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.
GF	Gotlands fornsals arkiv.
GF:C1	– D:o dokument märkta C1
GF:GS	– D:o dokument märkt G. S-n 1964.
GK	Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	Inskrift i kyrkan
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Nilssøn Strelow, H., Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd II, 1935.
t.	Tidigt